

УДК 343.1:351.745

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2024.20>**О. Хорошун,**

кандидат юридичних наук,
директор Дніпровського інституту
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЮРИДИЧНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ СИНТЕЗУВАННЯ СЛІДЧИХ І ОПЕРАТИВНИХ ФУНКЦІЙ У СТАТУСІ ДЕТЕКТИВІВ НАБУ

Постановка проблеми. Розвиток антикорупційної політики в Україні, зокрема створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), став важливим кроком у напрямі протидії високопосадовій корупції. Проте функціонування НАБУ виявило низку проблем у сфері організації його діяльності, зокрема пов'язаних із поєднанням у статусі детективів оперативних та слідчих функцій. На практиці це призводить до конфліктів повноважень, невинуватого дублювання процесуальних дій, перевантаження детективів завданнями, які виходять за межі їхніх можливостей, та уповільнення розгляду кримінальних проваджень. Відсутність чітко визначеного нормативно-правового регулювання статусу і функцій детективів створює юридичну невизначеність, що ускладнює не лише їхню роботу, а й загалом ефективність кримінального провадження. З одного боку, синтез слідчих і оперативних функцій у межах одного суб'єкта надає переваги, як от прискорення процесу доказування, комплексний підхід до розслідування корупційних злочинів. З іншого боку, така організація викликає труднощі в забезпеченні процесуальної незалежності та дотриманні принципу верховенства права. Актуальність цієї проблеми зумовлюється також необхідністю узгодження національного законодавства з міжнародними

стандартами, які передбачають чітке розмежування функцій суб'єктів кримінального провадження для уникнення правових колізій і підвищення ефективності боротьби з корупцією.

У цьому контексті виникає потреба в комплексному аналізі існуючих проблем організації діяльності детективів НАБУ, визначенні їхніх причин та розробленні шляхів удосконалення нормативного регулювання, зокрема шляхом впровадження нових процесуальних механізмів, таких як інститут помічника детектива. Це забезпечить не лише підвищення ефективності діяльності детективів, а й зміцнення довіри суспільства до інституцій, що займаються розслідуванням корупційних злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації діяльності органів, що здійснюють боротьбу з корупцією, привертає значну увагу науковців та практиків у сфері кримінального права [1–13].

Окремі аспекти функціонування Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), зокрема статусу детективів, досліджувалися в роботах таких вітчизняних науковців, як В. В. Ковальський, С. О. Мельник, М. І. Хавронюк. У їхніх працях наголошується на необхідності вдосконалення законодавчого регулювання діяльності НАБУ та вирішення проблем, пов'язаних із реалізацією слідчих і оперативних функцій. Між-

народні дослідження зосереджені на порівнянні досвіду країн із функціонуванням подібних органів, як-от антикорупційних бюро в Сінгапурі чи Гонконгу, де ефективна організація роботи та чіткий розподіл функцій між суб'єктами розслідування забезпечили високі результати в боротьбі з корупцією. Незважаючи на значну кількість напрацювань, недостатньо дослідженими залишаються питання юридичної визначеності статусу детективів, їхньої процесуальної форми діяльності, а також проблеми поєднання оперативних і слідчих функцій. Це створює прогалини в теорії та практиці, які негативно впливають на ефективність роботи НАБУ.

Метою статті є аналіз сучасних проблем юридичної визначеності статусу детективів НАБУ та синтезування слідчих і оперативних функцій у межах їхньої діяльності. Авторка ставить завдання виявити ключові проблеми, пов'язані з дублюванням функцій, перевантаженням детективів і недотриманням принципу процесуальної незалежності. На основі цього пропонуються шляхи вдосконалення нормативного регулювання, зокрема впровадження нових процесуальних інститутів, що сприятимуть підвищенню ефективності діяльності детективів і забезпеченню відповідності антикорупційної діяльності України міжнародним стандартам.

Виклад основного матеріалу. Розгляд сучасних наукових досліджень дозволяє виокремити низку проблем, пов'язаних із юридичною визначеністю компетенції та процесуального статусу детективів НАБУ, що є предметом численних дискусій у правовій науці. Зокрема, Р. Войтюк дослідив ключові проблеми, пов'язані з діяльністю детективів НАБУ, зокрема визначив їх місце в структурі органів досудового розслідування та інших інституцій, уповноважених протидіяти корупції.

Водночас В. Тертишник вказав на потребу реформування статусу слід-

чих органів, тоді як 4. Грібов М. Л. та Черняк А. М. А. аналізують діяльність оперативних підрозділів у кримінальному провадженні.

Інститут детективів, закріплений у законодавстві України, поєднує функції слідчого та оперативного працівника, що є характерним для системи права англо-саксонських країн. Зокрема, у межах НАБУ детективи мають можливість здійснювати як слідчі дії, так і оперативно-розшукові заходи, що зумовлює специфіку їхнього правового статусу.

Процесуальний статус детективів НАБУ має комплексний характер і об'єднує права та обов'язки, пов'язані з виконанням слідчих і оперативних функцій. Зокрема, вони здійснюють досудове розслідування злочинів, що належать до підслідності НАБУ, та мають повноваження проводити оперативно-розшукові заходи, визначені ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України».

Однією з головних проблем є одночасне виконання слідчих і оперативних функцій, що зумовлює юридичну невизначеність меж їхніх повноважень. Поєднання зазначених функцій вимагає теоретичного обґрунтування та подальшої систематизації у кримінально-процесуальному законодавстві.

Хоча такий підхід дозволяє детективам ефективно використовувати здобуту в оперативно-розшуковій діяльності інформацію під час досудового розслідування, він також створює ризики порушення прав суб'єктів кримінального провадження. Зокрема, це стосується дублювання нормативних актів, недостатнього регламентування окремих аспектів їхньої діяльності та можливого впливу інших правоохоронних органів [1].

Діяльність детективів НАБУ, яка поєднує слідчі та оперативно-розшукові функції, потребує подальшого нормативного врегулювання. Важливим є встановлення чітких меж їхніх повноважень та забезпечення балансу

між оперативністю та дотриманням принципів верховенства права [7]. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розробку системного підходу до вдосконалення правового статусу детективів як суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності.

Етимологічно поняття «компетенція» означає «досконале володіння знаннями у певній сфері; обсяг повноважень організації, установи або особи». Водночас «компетентність» найчастіше асоціюється з професійністю, кваліфікованістю та авторитетністю. Таке розмежування підкреслює, що компетенція здебільшого використовується щодо юридичних осіб, організацій чи установ, тоді як компетентність належить фізичним особам.

У контексті діяльності Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), компетенцію доцільно розглядати як сукупність повноважень, закріплених у законодавстві, які визначають функції та напрямки діяльності цього органу. Однак поняття компетентності не можна зводити лише до її співвіднесення з повноваженнями. Як зазначає С. Г. Серьогіна, компетенція включає не лише предмети відання, а й права, обов'язки та функції, що забезпечують можливість органу діяти у межах публічних відносин. На думку інших дослідників, компетенція державного органу охоплює встановлені законом владні повноваження для виконання визначених функцій і завдань [3, с. 61].

Щодо компетенції НАБУ у сфері запобігання та протидії корупції, необхідно виокремити такі її складові, як повноваження й функції. Повноваження, традиційно, визначаються як сукупність закріплених у законодавстві прав і обов'язків, що визначають напрямки діяльності суб'єкта, а функції – як види його діяльності [6]. Для НАБУ основними функціями є реалізація заходів із запобігання корупції та протидії їй, що охоплює як внутрішньо організаційні процеси, так і взаємодію з іншими державними органами.

Верховна Рада України відіграє ключову роль у формуванні правових засад діяльності НАБУ. Вона здійснює нормотворчі, контрольні та організаційні повноваження, приймаючи закони, що регламентують антикорупційну діяльність, та контролюючи виконання цих законів [8, с. 86]. Так, контроль за діяльністю НАБУ здійснюється профільним комітетом парламенту, зокрема Комітетом з питань антикорупційної політики. Проте на практиці це питання є дискусійним, оскільки законодавчі акти використовують різні терміни, такі як «запобігання корупції» та «боротьба з корупцією», що створює можливості для неоднозначного трактування норм.

Кабінет Міністрів України, зі свого боку, реалізує нормотворчі, організаційні та кадрові повноваження у сфері антикорупційної політики, затверджуючи відповідні програми, координуючи діяльність виконавчих органів, у тому числі НАБУ, та забезпечуючи фінансування його роботи.

Таким чином, компетенція суб'єктів запобігання та протидії корупції в НАБУ проявляється через чітко визначені повноваження, функції та завдання, що закріплені у нормативно-правових актах. Їхнє виконання є основою ефективної діяльності у сфері боротьби з корупцією.

Очевидно, що вищезазначене можна розглядати як обґрунтовану плату за усунення інтелектуальних бар'єрів у взаємодії, спрямованій на запобігання та розслідування неправної діяльності. Однак на практиці це негативно позначається на дотриманні розумних строків кримінального провадження. Вирішення цієї проблеми можливе за кількома напрямками.

Перший підхід полягає у запровадженні галузевого розподілу з урахуванням групового принципу, що передбачає диференціацію оперативно-розшукових заходів та досудового розслідування детективами. У таких умовах робочі групи чисельністю

10–15 осіб, керуючись визначеними повноваженнями, зможуть ефективно забезпечувати якісні результати у встановленні строки, беручи до уваги сучасні виклики кримінального процесу [4, с. 38].

Другий підхід пропонує введення нової процесуальної посади помічника детектива, якому можуть бути делеговані завдання, пов'язані із виконанням доручень детектива, зокрема юридичний та технічний супровід його діяльності. При цьому помічник детектива не матиме права ухвалювати процесуальні рішення. Запровадження цієї категорії позитивно вплине на впровадження інституту детективів у норми та практику кримінального провадження, оскільки сприятиме посиленню процесуальної незалежності детективів, а також створить кадровий резерв. Завдяки цьому особи, які розпочинатимуть кар'єру детектива, матимуть необхідний практичний досвід, набутий на посаді помічника.

Висновки. Юридична визначеність у статусі та функціях детективів НАБУ є ключовим елементом забезпечення ефективності їхньої діяльності у кримінальному провадженні. Синтезування слідчих та оперативних функцій, яке притаманне цьому інституту, водночас створює як значні можливості, так і низку проблем, пов'язаних із забезпеченням прав суб'єктів процесу та дотриманням принципів верховенства права.

Усунення правових колізій і дублювань у повноваженнях, чітке визначення процесуальної ролі детективів, а також розмежування оперативних і слідчих функцій є необхідними для підвищення ефективності розслідування кримінальних проваджень та забезпечення розумних строків їх розгляду. Водночас створення посади помічника детектива, як представника процесуальної підтримки, може стати важливим інструментом для оптимізації діяльності детективів та формування кадрового резерву.

У цьому контексті перспективи подальших наукових досліджень мають бути спрямовані на розроблення рекомендацій щодо вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність детективів НАБУ. Зокрема, це стосується впровадження спеціальних норм, що деталізують їхні повноваження, а також визначення меж та порядку взаємодії з іншими суб'єктами кримінального провадження. Крім того, необхідно враховувати сучасні виклики та європейські стандарти в аспекті забезпечення незалежності детективів та дотримання процесуальних гарантій.

Таким чином, удосконалення правового регулювання статусу і діяльності детективів НАБУ є важливою передумовою для підвищення ефективності кримінального судочинства та реалізації принципу верховенства права в Україні.

Стаття присвячена дослідженню проблем юридичної визначеності повноважень детективів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та особливостей синтезування слідчих і оперативних функцій у їхній діяльності. Автором проаналізовано сучасний стан нормативно-правового регулювання статусу детективів, зокрема їхню роль у кримінальному провадженні, та виявлено ключові правові колізії, які негативно впливають на ефективність виконання покладених на них завдань.

Робота акцентує увагу на перевагах і недоліках поєднання оперативних і слідчих функцій у межах одного суб'єкта. З одного боку, така модель сприяє підвищенню оперативності розслідування та забезпечує комплексний підхід до боротьби з корупцією. З іншого боку, відсутність чіткого розмежування повноважень створює ризики порушення прав учасників кримінального провадження, призводить до перевантаження детективів та

ускладнює дотримання розумних строків розслідування. У статті обґрунтовано необхідність удосконалення процесуального статусу детективів НАБУ шляхом:

– чіткого розмежування їхніх повноважень; – створення галузевого розподілу функцій між слідчими й оперативними підрозділами; – впровадження інституту помічника детектива, який здійснював би юридичний і технічний супровід повсякденної роботи детективів.

Значну увагу приділено аналізу практичних аспектів впровадження цих пропозицій, їх впливу на підвищення ефективності кримінального судочинства та забезпечення верховенства права. Автор доводить, що зміцнення юридичної визначеності повноважень детективів сприятиме усуненню конкуренції між різними суб'єктами кримінального провадження, покращенню координації їхньої діяльності та формуванню досконалого доказового права. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення змін до законодавства, що регулює діяльність детективів НАБУ, а також для адаптації кращих європейських практик до національних умов.

Ключові слова: ДБР, НАБУ, юридична визначеність, кримінальне провадження, синтезування функцій, оперативно-слідча діяльність, помічник детектива, верховенство права.

Khoroshun O. Legal certainty and problems of synthesizing investigative and operational functions in the status of NABU detectives

The article focuses on the issues of legal certainty of the powers of detectives of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU) and the peculiarities of synthesizing investigative and operational functions in their activities. The author analyzes the current state of legal regulation

of the status of detectives, in particular, their role in criminal proceedings, and identifies key legal conflicts which negatively affect the efficiency of performing their tasks.

The article emphasizes the advantages and disadvantages of combining operational and investigative functions within one entity. On the one hand, such a model helps to increase the efficiency of investigations and ensures a comprehensive approach to fighting corruption. On the other hand, the absence of a clear division of powers creates risks of violation of the rights of participants to criminal proceedings, leads to overloading of detectives and makes it difficult to meet reasonable investigation deadlines. The article substantiates the need to improve the procedural status of NABU detectives by – a clear delineation of their powers; – creation of a sectoral division of functions between investigative and operational units; – introduction of the institute of a detective assistant who would provide legal and technical support for the daily work of detectives.

Considerable attention is paid to the analysis of the practical aspects of implementing these proposals, their impact on improving the efficiency of criminal justice and ensuring the rule of law. The author proves that strengthening the legal certainty of detectives' powers will help to eliminate competition between different subjects of criminal proceedings, improve coordination of their activities and form a perfect evidentiary law. The results of the study can be used to develop amendments to the legislation governing the activities of NABU detectives, as well as to adapt the best European practices to national conditions.

Key words: SBI, NABU, legal certainty, criminal proceedings, synthesis of functions, operational and investigative activities, assistant detective, rule of law.

Література:

1. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. Національне агентство з запобігання корупції URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>
2. Благута Р. І. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми підготовки та проведення/ Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 147–152.
3. Головкін Б. М. Поняття, предмет, система кримінології та її завдання на сучасному етапі розвитку Питання боротьби зі злочинністю. 2014. Вип. 28. С. 59-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2014_28_7.
4. Грібов М. Л., Черняк А. М. Протидія злочинності оперативними підрозділами правоохоронних органів: поняття та зміст. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 37–51.
5. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / за ред. проф. А. М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. 666 с.
6. Про запобігання корупції. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
7. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки. Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
8. Харитонов С. О. До питання про типправності військових злочинів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Т. 2, вип. 45., С. 85-88.
9. Тертишник В. М. Доктринальні аспекти удосконалення діяльності слідчих органів щодо протидії корупції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2024. № 1. С. 313-320. DOI: 10.31733/2078-3566-2024-1-308-315 URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2024/05/1/NV_1-2024-308-315.pdf
10. Тертишник В. М., Батраченко Т. С. Правові проблеми протидії корупції. Південноукраїнський правничий часопис. 2024. № 1. С. 57-63.
11. Машлякевич Д.С., Литвинов О. М. Стратегії запобігання і протидії корупції в Україні: монографія. Харків, 2016. 259 с.
12. Никифоренко Н. А. Кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією: кримінально-правова, кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. За наук. ред. д-р юрид. наук, проф. А. А. Вознюк. Київ: Норма права, 2024. 298 с. ISBN 978-617-8306-07-6.
13. Юрчишин В. М., Юрчишин Ю. В. Процесуальні засади участі прокурора у кримінальних провадженнях про корупційні злочини: монографія. Чернівці: Технодрук, 2021. 188 с.